

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó intézmény neve: **Települési Értéktár Bizottsága**
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: **Máté Imréné, a bizottság elnöke**
Levelezési cím: **7081 Simontornya, Vár tér 10.**
Telefonszám: **74/ 486-354**
E-mail cím: **simontornyai.var@gmail.com**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Styrum Fundatio épülete**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: **épített környezet**
3. A nemzeti érték fellelhetőségi helye: **7081 Simontornya, Könyök utca eleje**
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik: **települési**
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A simontornyai uradalom a XVIII. század második felében (II.) Styrum Károly tulajdona volt. A vallási türelmetlenségéről és erőszakos németesítő törekvéseiről híres nagyúr élete végén megváltozott „... csak késő öregségén ébredt annak tudatára, hogy magyar fajának és nemzetének is tartozik valamivel. Ezt az adósságát azután nagy alapítványával nemesen ki is egyenlítette”¹ Fia halála után, s látva unokája labilis egészségi állapotát, vagyonát az elszegényedett nemesek, valamint a jól tanuló, tehetséges szegény gyerekek alapítványára, a „Styrum Fundatio”-ra hagyta. Ebből tartották fenn azt a simontornyai menházat, mely állandóan hat előregedett-elszegényedett nemest gondozott.

(II.) Styrum Károly 1798. december 18-án, 78 éves korában hunyt el. Haláláról megemlékezett mind a katolikus, mind a református egyház. Felesége és beteges unokája két év múlva követte. Mindannyian a római katolikus templom kriptájában nyugszanak. 1801. év első felében lezajlottak az árverések, a befolyt összeg teljes egészében a végrendelet végrehajtására fordítódott.

(II.) Styrum Károly saját kézzel írott latin nyelvű végrendelete kimondta, hogy először a kisszéki és az udvari templomokat kell felépíteni, s csak a maradék válhat az alapítvány tőkájévé. Az építkezések a kamatokat és a tőke egy részét is felemésztették, ezért 1811 – 1825 között fel kellett függeszteni mind a menház működését, mind a tanulók ösztöndíját. A Styrum Alapítvány alaptőkéjét a vármegye kezelte, megalakították a „Gróf és Grófné Lymburg-Styrum Alapítvány Felügyelő Bizottságát. Később a kamatok általában fedezték a kiadásokat. „... a megyében létező s annak intézkedése alá tartozó Lymburg-Styrum-hagyomány – mennyire az egy részben nevelési ösztönközzül alapított – teljes méltánnyal említendő; a szenvedő emberiségből annak

¹ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 141. o.

29,000 pftra menő tőkéje után 41 egyed nyer vigasztaló alamizsnát, az alapítvány 93,893 pft 36 krra menő tőkéjéből pedig 32 tanuló nyer ösztöndíjt és az alapítvány forrásai részaránylag olly gazdagok, hogy a felesleg ösztöndíjak többször a végrendeletben kijelelt egyediségek hiányával nem is alkalmazhatók.”²

„A simontornyai menház egy századon át teljesítette üdvös hivatását. A régi nemesi kúria, melyet valamikor Hrabovszky Antal, a királyi jogügyek igazgatója épített, mely később Styrum Nepomuk Jánosnak volt úri lakása, kellő átalakítás után igen kényelmes otthonul szolgált öreg nemeseinknek. Mindegyiknek volt saját világos külön szobája, volt külön ebédlő, mely egyúttal társalgószobául is szolgált. Az alapító kívánságának megfelelően szép kápolnát is rendeztek be...”³ Emellett még némi zsebpénzt (dohánypénzt) is kaptak kisebb kiadásaikra, ellátásukra pedig egy felügyelőt alkalmaztak. Menhelyi gondnokok voltak: Barbacsy Antal, Lestyán J., Huszár Pál, Horváth Andor és Kovács István.

Sajnos az I. világháború utáni infláció megsemmisítette az alapítvány egész vagyonát, így a menház sem tudott tovább működni.

A menház nevesebb lakói voltak: Dőry János hajdani baranyai főispán, Tiborc Mihály Simontornyáról, Horváth Imre hajdani vármegyei tisztiügyész és Lampert Ferenc Simontornyáról.⁴

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

XVIII. századi épület.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája

Dr. Kiss István: Simontornya krónikája (1938)

Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képes krónikája (2015)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatokhoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

² Arcanum.hu – Styrum – A nevelés

³ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 151. o.

⁴ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 152. o. lábjegyzet

A Styrum Fundatio épületének teteje a XX. század első felében. A képen jól látható, hogy ekkor még állt az egész ötszögletű épület.⁵

A menhely épületét ma is „fundációnak” nevezik, s megmaradt épületrésze a Könyök utca elején több családnak ad otthont.

A „fundáció” épületének két szöglete 2007-ben⁶

⁵ Vitéz Attila – V. Kápolnás Mária – Erky-Nagy Tibor: Üdvözet Tolna vármegyéből 2. rész – Szekszárd, 2010.

⁶ Fényképezte Tóthné Unghy Ilona